

Доброго дня, ласкаво просимо на наступну лекцію з діагностичного серії.

Сьогодні я розповім про діагностику

особистості в моделі
Симптоми-Компетенції-Риси.

Трохи про цю модель

вже було в попередній лекції, де ми
зосередилися на компоненті

симптомів і говорили про симптоми
проблем, про самопочуття.

Ну, а сьогодні мова піде про цілу модель
Симптоми-Компетенції-Риси,

а отже, про всі модулі, всі компоненти.

Ця лекція є у двох версіях для вас,
тобто для психологів,

але є також версія для не психологів,
тобто для педагогів, логопедів.

В обох версіях я розповідаю про одну
і ту ж модель, але дещо по-різному.

Для вас я більше зосереджуся на тій
психологічній частині, на теоретичних

елементах, більш обґрунтую модель,
покажу, як вона функціонує в особистості.

Тоді як, у версії для педагогів
і логопедів я розповідав більш загально.

Діагностику зазвичай ви проводите як

психологи, але діагностикою
користується весь колектив,

у зв'язку з цим усім корисно знати

модель і тому ця лекція була
проведена у двох варіантах.

[Приємна музика]

План розповіді наступний:

спочатку я розповім про необхідність
інтеграції в діагностиці особистості,

що вона означає і звідки

береться ця потреба.

Пізніше я розповім про кругову модель метарис особистості.

Це така модель-мама, можна сказати,

відправна точка для головного героя, тобто для моделі

Симптоми-Компетенції-Риси.

Але для того, щоб добре розуміти модель

Симптоми-Компетенції-Риси, необхідно

знати про базову відправну точку, кругову модель метарис особистості.

А після надання інформації про

модель, розповім, як вона працює

і чого стосується діагностика в моделі Симптоми-Компетенції-Риси.

І кілька останніх слів про застосунок для проведення цієї діагностики.

Як психологи, які діагностують дітей, підлітків,

у вашому розпорядженні широкий вибір інструментів, моделей.

Можна сказати, що їх стає все більше і більше,

в останні роки відбувається свого роду вибух.

І це, звичайно, хороша новина.

Багатство, різноманітність,

можна обирати, але у цього різноманіття є й темний бік.

Це можна назвати фрагментацією, тому що ці різні інструменти, різні моделі

стосуються різних видів аспектів, у різний спосіб

вимірюються різні змінні,

походять з різних моделей, мають різні практичні наслідки, тому

існує така фрагментація інструментарна, концептуальна, застосовна,

змінні, що вимірюються, різних типів, різного обсягу, починаючи від

від дуже вузьких до широких, з різних рівнів, від постійних диспозицій

до змінних моделей поведінки з різними зв'язками.

І все це, незважаючи на те, що

використовуються хороші інструменти і хороші моделі, для психолога-

діагноста - величезний тягар, щоб об'єднати ці знання.

І пропозиція, про яку я вам розповім,

що є суттю моделі

Симптоми-Компетенції-Риси - це якраз і є інтеграція.

Це не ще одна конкурентна модель.

Це не означає, що слід відмовитись від інших, щоб користуватися нею.

Скоріше, це модель, яка

пропонує певну матрицю для фіксації різних елементів особистості.

Звісно, вона є окремою в тому сенсі, що для всіх

з перелічених змінних, про які я буду

говорити, - є інструменти, але також і ці інструменти

не

обов'язково застосовувати, щоб мислити в категоріях цієї моделі.

Відправною точкою є ширша модель, так звана кругова модель метарис особистості.

І суттю інтеграції, яка вже,

в принципі, призвела до цієї

кругової моделі метарис особистості,
яка вже повністю реалізована в

моделі

Симптоми-Компетенції-Риси,
було саме

прагнення впорядкувати різні
моделі, використати те, що в них

цінне, ніж створювати якусь
наступну конкурентну для них.

А другим важливим елементом цієї

інтеграції було те, щоб це
була модель як

найкраще адаптована для
школи, освітнього контексту.

У зв'язку з цим

ми поставили питання про цю мету освіти,
про яку йшлося в попередній лекції.

І відповідь на це питання
- благополуччя, проблеми з

благополуччям, також інтегрована
у цілу модель.

Але якщо поставити проблему або мету,

досить амбітну, що це має
бути теоретична

модель, яка інтегрує та
адапована до освітнього контексту,

ви можете запитати, чи можливо це взагалі?

У сучасній психології, такій
різноманітній, де існує так багато

різних моделей, чи можлива
ще якась інтеграція?

Іноді кажуть, що такі часи великих

інтеграцій в психології
залишилася в минулому.

Була психоаналітична школа,

біхевіористська школа, когнітивна школа.

Сьогодні існують щонайбільше
невеликі школи якоїсь моделі.

Думаючи про цю інтеграцію, надію

ми знайшли в історії сусідньої
науки, а саме хімії.

У 18-19 століттях відбулася ціла
лавина відкриттів хімічних

елементів. У тогочасних наукових журналах

кожні кілька років якийсь
хімік з різних куточків

світу повідомляв про
відкриття нового елемента.

Це також була ситуація, дещо
схожа на сьогодишню психологію.

З одного боку, є багатство,
різноманітність,

але з іншого боку, досить
прогресивний хаос, тому що ці елементи,

здавалося, що існує якийсь
нескінченний список елементів.

Було незрозуміло, в чому
відмінності, в чому схожість тощо.

Порядок для хіміків запровадив Менделєєв
своєю періодичною системою Менделєєва,

де була вся ця величезна родина елементів

викладена за правилами, що призвело до
того, що не тільки ті елементи, які були

відкриті, знайшли своє місце, але також

з'явилися порожні місця для
деяких майбутніх відкриттів.

І такий пошук, образно кажучи

періодичної системи, психологічних
змінних в психології особистості,

привів нас до кругової
моделі метарис особистості.

У чому суть цієї моделі?

У чому суть такого мислення?

Тому що, це навіть не стільки

модель, скільки певний спосіб
мислення про особистість.

Отож, її суть полягає в пошуку
найпростіших вимірів

особистості, які опишуть багатство всього

функціонування. Тому якомога менше вимірів,

але вони повинні бути максимально
базовими, щоб у такій сітці можна було

описати взаємозв'язки між різними
більш детальними змінними.

Напевно, можуть з'явитися

сумніви, але, з одного боку,
ми говоримо, що цих моделей

існує так багато, а тут ми раптом
хочемо звести до двох вимірів.

Цього недостатньо?

Людина трохи
складніша, ніж два виміри.

І тут метафора або надія походить з
іншої, сусідньої науки - географії.

Світ набагато складніший, а його можна

досить добре описати за
допомогою двох вимірів.

Такими ото.

Ми всі знаємо карти, які надають
двовимірному простору

багато інформації. Знаючи, де
знаходиться те чи інше місце,

або два місця на меридіанних
і паралельних сітках,

ми можемо дійти висновку про цілу низку

інформації про сезон, час доби, можливо,

навіть про рослинність, клімат тощо.

Звичайно, ключовим
питанням є хороша сітка

меридіан та паралелей, які є значущими,

і саме цей пошук двох вимірів, які очевидно,

не розкажуть вам всього про багатства
світу, але дадуть певну мапу, на якій

різні важливі особистісні феномени можна розмістити.

І виявляється, що таких ідей
двох вимірів у літературі вже досить багато.

Таку пару, два конструкти,

два виміри знаходили і у Великій

п'ятірці, і в моделі
Нехасо, і в психолексичних

дослідженнях, і в соціальній
психології, і в різних інших науках.

І тому, що їх знаходили

в дуже різних місцях, але між
ними було дещо спільне, то в

літературі їх називають грецькими
назвами букв альфа і бета.

Кілька прикладів.

Така собі коротка прогулянка по цих різних
конструктах. Можна згадати

такі абсолютно класичні

концепції Блока, контролю
его та стійкість его.

Два конструкти, які мали на меті описати

функціонування особистості. Є Адлер,
який говорить про соціальне чуття

і прагнення до влади, абсолютно різні
конструкти, але і в його інтенції в цій

моделі повинні були описати безліч індивідуальностей.

Піаже говорить про
асиміляцію акомодацию вже

не особистість, а когнітивне

функціонування, але також набагато ширше,
наприклад, моральний

розвиток. Є велика
двійка МакАдамса, мотив

близькості, мотив сили. Віггінс,
Войцішке, агентивність, почуття спільноти.

Подібні конструкції з'являються і в інших,
можливо, не стільки науках, скільки в

психології, яка спирається
на ці інші науки.

Два терміни

з інформатики запропоновані Гроссбергом
стабільність і пластичність,

які повинні описувати
практично кожную систему,

як штучну, так і живу, як кібернетичні
системи, так і біологічні.

Або, нарешті, в дусі широких
гуманістичних роздумів про людину,

кажуть, що людину характеризують
два атрибути - розум і воля.

Знову ж таки, ця пара.

Щоразу до цієї пари творці не додають
нічого іншого, думаючи, що ця

пара більш-менш добре може
описати дану сферу особистості.

Створюючи
кругову модель особистості,

разом з Влодзімежем Струсом і
Томашем Ровінським ми використали цю

велику двійку, щоб створити
систему координат.

Що ж, ця система координат, як ми
побачимо, стане такою матрицею,

де можна спостерігати
багато різних цікавих явищ.

Але почнемо з добре знайомої
нам Великої п'ятірки.

Велика п'ятірка - це конструкт, який

відомий не лише психологам,
вона відома, мабуть, кожному.

Один з найпопулярніших
конструктів психології

і яка, з одного боку, має за собою велику

кількість досліджень, а
з іншого боку, сьогодні

особливо ніхто не ставиться
до неї як до якогось

останнього слова або повної
картини особистості.

Але відстежувати історію
дуже повчально, і це

приведе нас до точки, де

модель Симптоми-Компетенції-
Риси стартує.

Що ж, у нас є п'ять
особистісних рис- невротизм,

доброзичливість, сумлінність, екстраверсія
і відкритість досвіду.

Модель була задумана так, що це мали б бути

розміри, такі як довжина, ширина,
висота. Довжина, ширина та висота,

це виміри, якими ми
описуємо все, що бачимо.

І це ті виміри, за допомогою яких
ми можемо описати особистість.

Тільки в ході дослідження з'ясувалося,
що це не незалежні виміри,

що вони зливаються в купки
і знову поєднуються у пари.

Невротизм, доброзичливість і
сумлінність поєднуються в щось єдине.

Коли це виявили, було не зовсім зрозуміло, як це назвати.

Тому назвали просто альфа, а екстраверсію та відкритість - бета.

І це були, з одного боку, конструкти

згенеровані статистично з факторного аналізу,

але, з іншого боку, швидко стало зрозуміло, що ці альфа і бета

досить добре поєднуються практично з усіма дуальними

конструктами, про які я щойно говорив.

Найчастіше альфа називається стабільністю.

Тобто це емоційна стабільність, тому що тут є низький невротизм,

висока стабільність в соціальних відносинах, оскільки існує висока

доброзичливість, висока мотиваційна стійкість,

оскільки є висока сумлінність

і бета, яку найчастіше називають пластичністю.

Через високу відкритість до досвіду і високу екстраверсію.

Якщо тепер про ці два виміри

подумати так, як я говорив про два стовпи психічного здоров'я на

попередній лекції, то намалюємо собі таку систему координат.

У нас є висока альфа, і тут перенесемо бета.

Отже, висока альфа, ми бачимо, низький

невротизм і висока доброзичливість, висока сумлінність, висока бета,

напишемо сюди,

це висока екстраверсія і
висока відкритість до досвіду.

Але таке розташування дозволяє
нам розширити можливості.

З одного боку, у нас є стабільність,
з іншого боку,

іноді ми називаємо це альфа-плюс,
з іншого боку, ми матимемо альфа-мінус,

що можна назвати розгальмовуванням,
яку можна охарактеризувати як

високий невротизм, низька
доброзичливість і низька сумлінність.

Це протилежний варіант тієї системи,

хоча тут є додатковий психологічний
зміст, який не можна

вивести лише із заперечення
високої інтенсивності цих рис.

З бета ситуація схожа.

Ми можемо визначити певне сузір'я рис
особистості, назовемо його бета-

мінус, яка характеризується низькою

екстраверсією та низькою
відкритістю до досвіду.

Це такий вид пасивності,

відсутність екстраверсії, отже, відсутність

енергії, але також і відсутність
відкритості до досвіду.

У такій системі ми все ще
можемо знайти додаткові виміри.

Цей вимір називаємо гамма.

Ще й тому, що це технічна
назва, оскільки вона в різних

контекстах
означатиме дещо різні речі.

І саме ця конфігурація є найбільш

адаптивною всіх особистісних рис,
тому що висока інтенсивність альфи і висока

інтенсивність бета, висока
стабільність і висока пластичність.

Отже, низький
невротизм, досить висока

доброзичливість, висока сумлінність, висока
екстраверсія і висока відкритість.

З іншого боку - навпаки.

Тут ми маємо інтеграцію найкращих
рис особистості, найбільш адаптивних.

З цієї сторони ми маємо

певну групу ризику інтенсивність,

профіль рис особистості,
який є дисфункціональний.

Його можна назвати дисгармонією,
що полягає у

високій інтенсивності невроти́зму, низькій
доброзичливості і низькій сумлінності,

низькій екстраверсії і
низькій відкритості до досвіду.

Цей вимір є цікавим, тому що він

поєднує високу інтенсивність пластичності
з низькою стабільністю.

Таким чином, це

висока екстраверсія, висока
відкритість, але в той же час

високий невроти́зм, низька
доброзичливість, низька сумлінність.

Це такий профіль особистості,
яка шукає гострих відчуттів.

Його ще називають дельтою.

Знову ж таки, той самий

принцип, щоб дати певну технічну
назву, при якому різні

речі будуть мати різні
значення в різних контекстах.

З другої сторони ми маємо таке сузір'я

особистості, яке можна було
б назвати стриманістю,

тому що це висока стабільність, тому
низький невротизм, висока доброзичливість,

висока сумлінність, але водночас
низька екстраверсія та

низька відкритість до досвіду.

Це тип матриці, який був частково
виведений з традиції

Великої п'ятірки, але на яку можна накласти багато

дуальних конструктів, про які я
щойно говорив і з яких виросте

модель Симптоми-Компетенції-Риси,
який певний спосіб мислення, такий

структурний, я буду застосовувати
до різних сфер особистості.

Таким чином, ми маємо

коло, в якому розрізняють вісім
метарис альфа-плюс, мінус і так далі,

ті, що я щойно малював. В емпіричних
дослідженнях на сьогоднішній день

вже з'ясувалося, що в

таку матрицю особистості можна
вписати безліч існуючих моделей.

Те, що ви бачите тут, -
це вже перевірені речі,

опубліковані і які продемонстрували
таку корисність цієї матриці.

Тож виявилось, що тут
можна

упорядкувати моделі щодо явищ, пов'язаних
з благополуччям, з

проблемами, з розладами,
зі спектром нарцисизму,

а також позитивний, негативний афект і

мотиваційні речі, пов'язані з
цінностями і так званою

патологічною п'ятіркою.

Це саме така концепція в останній

класифікації МКХ 11 і темпераментні
конструкти та різні моделі особистості.

Тому можна думати про таку модель

як саме таку мережу
меридіан та паралелей,

на якій різні речі в один
і той самий спосіб, але дуже різні речі

можна представити так, як
карти. Політична карта або

географічне чи фізична карта
показують дуже різні речі.

З політичної карти неможливо зробити
висновок про форму земель, як і з

карти клімату про національні кордони.

Але всі ці карти побудовані за
одним і тим же шаблоном, так що

інформація, отримана з
однієї карти, може бути

збагачена легко
інформацією з іншої карти.

І тепер питання в тому, які шари,

які карти

варто виокремити в контексті
освіти та виховання?

У моделі виділяємо три шари симптоми,
компетенції та риси.

Про симптоми я говорив
у попередній лекції,

присвячений благополуччю,
психічному здоров'ю та проблемам.

І за схожою логікою, за схожою
структурою також розписані два наступних
шари особистісні компетенції
та риси

темпераменту, а виділення
цих шарів здається

особливо актуальним у шкільному
контексті освіти, виховання.

Отже, компетенції особистості - це
такі особистісні характеристики,

які можна формувати, які ми
набуваємо протягом життя.

У когось це виходить
краще, у когось гірше.

Тому в шкільному, освітньому контексті це
придбання можна підтримувати, але це,
як правило, речі, яким можна
навчитися в широкому сенсі слова вчитися.

Тоді як риси темпераменту це іншого
виду конструкт, і
цьому не можна навчитися.

Більше того, це не дуже легко змінити.

Хоча темпераментні риси
змінюються протягом життя, проте

наш вплив на зміну власних темпераментних
рис практично відсутній.

У зв'язку з цим

потрібно використовувати
інформацію про темпераментний профіль,

не для того, щоб змінити темперамент,
а для того, щоб оптимізувати вплив

сфокусований на формуванні
особистісних компетенцій.

Отже, тому це розмежування між компетенціями

і рисами є настільки
важливими в цій освітній перспективі

і можна думати про це
як про такі наступні карти.

На цьому схематичному малюнку ви бачите
кругову модель метарис особистості, як

свого роду пустої карти,
можна сказати, мережа

континентів або порожніх місць, які
можна заповнити різним змістом.

Яким саме?

У випадку з картами це фізична
карта, політична карта тощо.

Однак, у випадку з діагностикою

особистості - це шар симптомів,
проблем і благополуччя,

шар особистісних
компетенцій та шар рис.

А зараз я коротко розповім
про ці подальші шари.

Шар симптомів та благополуччя був таким

предметом розмови в попередній лекції.

Як бачите, тут є два стовпи

благополуччя, гармонійні стосунки з іншими
та розвиток потенціалу "Я".

І як нагадування, якщо спостерігається

висока інтенсивність одного
і іншого, ми маємо

благополуччя в трьох аспектах:
соціальне, цілісне та особисте.

А якщо якийсь із цих стовпів трохи

слабший, то у нас виникають всілякі
проблеми, проблеми з екстерналізацією,

коли ми маємо високу

інтенсивність цієї сили "я"
і розвитку власного потенціалу,

але є проблеми у стосунках та

аспекти цих проблем - поведінка

антисоціальна, агресія, пряма
надактивність, імпульсивність.

Ситуація, коли ми маємо

сильну соціальну складову, але
слабку особисту складову, психоастенічні

проблеми, компульсивність,
покірність, ангедонія

і ситуація, коли ці два стовпи
не дуже сильні, тобто проблеми з

інтерналізацією, соціальне гальмування,
тривога, депресія, недовіра, маячення стосунку.

Це модель, про яку йшлося в попередній
лекції, яку ви можете побачити тут,

у нас є меридіани, паралелі по осі альфа і
бета, тобто стабільність і пластичність.

Ми маємо ці гармонійні відносини
і розвиток потенціалу.

У компетенціях особистості, до яких я
зараз перейду і про які я

я розповім більше, оскільки
вони досі не обговорювалися,

є дві сфери, два напрямки таких
компетенцій, які потрібні в

сфері завдань та ті, що потрібні в соціальній сфері.

Очевидно, що у повсякденному

функціонуванні або у
звичайному функціонуванні

ці сфери дуже тісно пов'язані між собою,

завдання виконуємо в
соціальному контексті, а

важко уявити соціальний контекст
без виконання будь-яких завдань.

Але таке розмежування дозволить нам краще

діагностувати причини
проблем з благополуччям.

У діагностиці або в моделі
компетенцій в області завдань

у моделі виділяють
найзагальніші, найпростіші

компетенції, які утворюють знову ж таки

подібну матрицю, на яку
накладаються різні інші

детальні емоційно-соціальні,
особистісні компетенції.

Ну, якщо подумати, що

нам потрібно, які компетенції

для виконання завдань,

здається, що є такі дві досить базові компетенції.

Перша - це вміння контролювати власні

імпульси, тобто те, що приходить до нас
від нашого тіла несподівано, що нам

перешкоджає, емоційні пориви, такого роду.

І цей механізм контролю імпульсів може

мати дві дисфункціональні
форми. З одного боку,

і така, яка є більш поширеною як
у школі, так і в житті загалом, це

імпульсивність, тобто коли цей механізм

недостатньо добре сформований, коли

ми не здатні контролювати свої
імпульси, ми негайно виконуємо їх,

чи реалізують вони себе всупереч нам,

але також дисфункціональною формою є,

коли цей механізм занадто
сильно працює, тобто

гальмування. Коли імпульси,
незалежно від того, чи є вони

загрозливі, небезпечні або нейтральні, спочатку

спостерігаються, обдумуються, а потім виконуються.

Золотою серединою,

компетенцією, яку ми формуємо
і допомагаємо формувати

нашим подопічним, є гнучкий самоконтроль.

Золота середина між
гальмуванням та імпульсивністю.

Тобто, компетенція, що полягає у

реалізації імпульсів в
адекватній формі, коли

ситуація дозволяє, тому в певних
ситуаціях ми поводимося дуже

спонтанно, в інших ситуаціях
- дуже контрольовано.

Друга компетенція, незалежна від неї,

тому тут намальована так, компетенція
самомотивації, тобто

збудження намірів, певної
поведінки та виконання цих завдань.

Можна виділити такі три аспекти.

Перший з них,

безумовно, базується на здатності приймати
рішення і приступити до виконання завдання.

Другий аспект - це наполегливість,

вміння справлятися із
втомою, з розчаруванням,

що неминуче слідує за
виконанням будь-якого завдання.

І третій - орієнтація на перспективу,

компетенція, яка полягає у тому, що після завершенню завдання

ми можемо відірватися від нього
і зайнятися чимось іншим.

Особливо помітною є у
випадку невдачі, тому що

низька інтенсивність цієї компетенції

полягає в зануренні в негативні

емоції, думках про невдачу,
неможливості рухатися далі.

Але теж може бути ситуація відсутності цієї компетенції в разі успіху,

що полягає в тому, що

людина занурюється в цей успіх і
не робить ніяких подальших дій.

Таким чином, ці дві компетенції

гнучкий самоконтроль і самотивація
- це такі компетенції, які

необхідні для ефективного
виконання завдань.

І ці компетенції, звичайно, вимірюються,
про що я розповім пізніше, є

адаптовані інструменти для
вимірювання цих компетенцій.

Зараз ми проходимо, ми знаходимося

в особистісних компетенціях, але
переходимо до міжособистісної сфери.

І тут, за аналогією, абсолютно базові
компетенції, необхідні для формування, для

ефективного, здорового, доброго
функціонування в міжособистісних

стосунках, соціального функціонування,

це соціальна відповідальність,

близька, або не близько,

своєрідний еквівалент цього альфа-виміру,

і асертивність, незалежно
від неї або, як говоримо в

психології - ортогональна
вісь, яку представляє буття.

Соціальна відповідальність -
це певна соціальна чуйність,

можна сказати, що йдеться не
лише про відповідальність

за власні дії, але певне вміння
функціонувати в суспільстві.

Вона складається з трьох,

аспектів:
чесності, почуття спільноти та емпатії.

Чесність - це коли людина

знає правила суспільного
життя, але й розуміє їх,

дотримується їх.

Ці правила були засвоєні.

Почуття спільноти - це така особлива

компетенція, тобто здатність
людини ідентифікувати себе з якоюсь групою.

Іноді це дуже маленька група, діада,
група друзів, родина,

іноді трохи більша, як клас або
клуб, а іноді дуже велика, як

батьківщина, але компетенція кожного разу схожа.

Це така здатність бачити
себе, ідентифікувати

з групою, іноді ставлячи
добробут групи вище за власний.

І третя специфічна компетенція
емпатія, що полягає на

здатності співпереживати тому, що відчуває
інша людина, а також розуміти, що

відчуває інша людина, її емоції,
рішення, проблеми та поведінку.

Компетентність асертивності,
тобто така, яка дає

можливість функціонувати
в суспільстві в такий

спосіб, щоб не втратити власне "я" в процесі.

Вона складається з трьох
підкомпетенцій самоприйняття, а саме

ця перша має бути

адекватною, але також відносно

стабільною, що не піддається впливу
негативної інформації, отриманої з

середовища, які трапляються
і мають траплятися,

і це цілком нормальна річ,

а отже, добре сформована
компетенція самоприйняття

захищена від падіння в разі появи
такої негативної інформації.

Агентивність полягає у переконанні про

самоефективність, і ми використовуємо це
переконання, реалізуємо різні

завдання в соціальному
контексті з таким переконанням,

та ініціатива, яка полягає в
тому, що в соціальному контексті,

особливо коли є високо
інтенсивна відповідальність,

ми можемо подбати про свої
потреби, свої інтереси.

По інший бік кожного разу знаходяться

перераховані протилежності цих
компетенцій, тому протилежністю

самоприйняття буде почуття

неповноцінності, протилежністю
агентивності буде безпорадність.

Іноді кажуть, що школа
також може сформулювати,

навчити, вивчена безпорадність і
покірність як протилежність ініціативі.

Аналогічно, протилежностями цих компетенцій

соціальної відповідальності є
аморальність як відсутність компетенції,

чесності, антагонізм
як відсутність компетенції

почуття спільноти та егоцентризм як
відсутність компетенції, емпатії.

Я обговорив особистісні компетенції, і
ми переходимо до наступного рівня, або

використовуючи попередню метафору,

до наступної карти, тобто
до рис темпераменту.

Аналогічна ситуація на цій системі відліку,

на цій матриці

ми виокремили дві основні риси
особистості - реактивність та активність.

Це незалежні одна від одної риси, які

відповідають не стільки за те, що ми
робимо, скільки за те, як ми це робимо.

Тому що тут темперамент розуміється,

визначається як формальна характеристика
поведінки, формальна, тобто,

що б ми не робили, ми
робимо це певним чином.

І цей спосіб є такою характеристикою,

можна сказати, найбільш абстрактною, але

водночас така, що має
далекосяжні

наслідки, абсолютно

фундаментальні в шкільному,
освітньому контексті.

Висока реактивність - це сприйнятливність.

Цей профіль темпераменту полягає у

тому, що у нас дуже
низький поріг збудження,

дуже швидко викликати у нас негативні

емоції, які до того ж
тривають досить довго.

І це - персевервація.

Ми повертаємося до тих негативних
емоцій, невдач,

ми постійно переживаємо їх.

І звідси також походить певна
боязкість як така диспозиція.

Бо, оскільки легко викликати в нас ці

негативні емоції, тривають в нас
довго, то ми вчимося їх уникати.

Ця боязкість полягає в
тому, що ми уникаємо

ситуацій, в яких ми наражаємося
на такі негативні стимули.

Реактивність низької
інтенсивності - це стійкість.

Аналогічно, стійкість означає
високий поріг збудження,

потрібно багато чого, щоб нас
роздратувати або зіпсувати настрій.

І навіть якщо це станеться,

другий аспект пружності призводить до того,

що ми досить швидко повертаємося
до початкового,

нейтрального, позитивного стану.

І це загалом характеризує людину

як таку, що має
такий позитивний темперамент.

А друга риса активність

виглядає так, що її висока

інтенсивність - це динамічність,
а низька - інертність.

Що таке динамічність?

Багато енергії, жвавість,
що означає, що є дуже

багато перемикань між різними видами
діяльності, щоб розрядити цю енергію,

а це, в свою чергу, призводить до такого
темпераментного профілю шукача відчуттів.

Висока енергія, висока мінливість,
висока потреба в стимуляції.

Інерція, в свою чергу, це
мало цієї енергії,

у зв'язку з чим статичність,

необхідність накопичувати енергію в
такий спосіб, щоб виконати завдання.

Отже, люди з таким профілем темпераменту

бажають знати про завдання
заздалегідь, щоб виконати його.

Але як тільки вони збираються з
силами для виконання завдання,

також дуже важко відірвати їх
від продовження виконання завдання.

Вони віддають перевагу завершеності

завдань, а також певній
ритмічності в діяльності,

саме тому, що вона не
вимагає багато енергії.

Це

матриця рис темпераменту,
накладена на цю

матрицю, материнську, кругової
моделі метарис особистості.

Як бачимо, ця назва моделі

Симптоми-Компетенції-Риси
охоплює всі три шари,

три карти особистості, дуже різні.

Неможливо на основі однієї

зробити висновок про другу, але
деяку інформацію можна об'єднати,

про що я зараз розповім.

Тоді як те, що є в перспективі

школи найважливішим, ця модель була операціоналізована

і всі ці виділені риси та виміри

можна виміряти в такій цілісній діагностиці особистості.

Ось тут ми маємо її схему.

Про цей перший елемент я говорив у попередній лекції.

Це була діагностика благополуччя та проблем.

Загальна діагностика, або така схема

радарна, кругова та детальна діагностика, тобто така профільна схема.

Можливості

відрізняються залежно від отриманих в ході

діагностики симптомів і проблем благополуччя,

або ми не знайдемо проблем, і тоді подальша діагностика необов'язкова.

Її варто провести, оскільки ми

дізнаємося про особливості функціонування людини,

профіль сильних і слабких сторін, компетенцій і темпераментних рис.

Профілактичні заходи можна вжити, тому що

можливо, в деталях виявиться, що певні елементи трохи слабші, ніж могли б бути.

Але цей шлях є необов'язковим.

Інша справа, коли ми виявляємо якісь проблеми,

тобто на цих графіках з попередньої

лекції, будуть позначені цими червоними кольорами.

Після цього необхідна подальша діагностика, яка дозволить нам

ствердити чинники, що

зумовлюють виникнення
цих проблем благополуччя.

І ці умови можливі в компетенціях,

виявиться, що деякі
компетенції є слабшими

і корекційні заходи мають бути
спрямовані на їх посилення,

але ми також дізнаємося про профіль

темпераментних рис,
і ця інформація нам дасть,

дозволить нам мати більш
ефективніший вплив, тому що

з того, що я щойно сказав, інакше, ми
будемо формувати компетенції, наприклад,

гнучкий самоконтроль у людини

з високою активністю, і по-іншому
у людини з низькою активністю.

Отже, ця інформація про риси темпераменту

корисна, щоб відповідно спрямувати корекційні заходи.

Ця діагностика

моделі Симптоми-Компетенції-Риси - це
функціональна діагностика, саме

психологічна
функціональна діагностика.

Термін функціональна оцінка з'являється
в різних лекціях, і це термін

ширший, що охоплює багато
різних діагностичних заходів.

Ми говоримо про один з

елементів функціональної оцінки,
а саме про психологічну функціональну

діагностику, суть якої полягає
в тому, що це така

концептуалізація функціонування
людини, тобто такий опис того,

як вона поводить ся, але й від чого ця поведінка залежить, звідки вона взялася,

опис чого слугує оптимізації цього функціонування.

Діагностика має наслідки,

які полягають не тільки в тому, що щось знаємо, але й одразу вказує, що з цим

знанням робити, як використовувати його для покращення функціонування.

І ключовим елементом є інформація на

тему дефіциту, але також і ресурсів. У всій цій моделі,

ми бачимо, що в кожному з профілів, особливо в неоптимальних, є деякі

дефіцити, але також деякі виміри є більш інтенсивні

з цих функціональних, оптимальних вимірів, і саме

цей вплив може бути спрямований на них або навколо них.

Особливо у випадку темпераменту, роль оточення є важливою, тому що

цей темперамент з високою реактивністю - такий темперамент

більш вимогливий до середовища.

Темперамент з низькою реактивністю -

досить стійкий до потенційних дефіцитів у

середовищі, в той час як темперамент з

високою активністю набагато менш стійкий.

Всю діагностику можна провести у застосунку,

який має Центр розвитку освіти та надає доступ

безкоштовно для установ, психолого-педагогічних консультацій, шкіл

після виконання

певних умов з навчання,
але загалом це продукт

створений і тепер розповсюджуються
без жодних фінансових витрат.

Кожен консультаційний центр або школа

матиме доступ до
адміністративної панелі, де

дітей можна вводити одразу
після введення статі та віку,

система генерує відповідні інструменти, як

у версії з самоописом, так

і в версії опису
батьками та вчителями.

І, найголовніше, він генерує звіти.

Це приклади звітів про
загальну діагностику.

Праворуч - вже відомий вам результат
діагностики самопочуття і проблем,

а ліворуч - одного з шарів компетенції.

Окрім загальних результатів загальної
діагностики, є також результати

деталізовані, які завжди є у
вигляді такого набору, профілю,

в якому ми щоразу маємо інтенсифікацію
цих 12 детальних аспектів,

ось, наприклад, у нас є
профіль темпераменту.

Підводячи підсумок,

комплексна діагностика особистості
всіх шарів можливо провести

у застосунку, до якого ви маєте доступ.

Ця комплексна діагностика полягає у

розрізненні трьох шарів, у шарі симптомів

розрізняємо добробут,
проблеми з екстерналізацією,

проблеми інтерналізації та
психастенічні проблеми.

Якщо проблеми виявлені, ми шукаємо
їх чинники в шарі компетенцій

особистості, тобто якостей,
які ми можемо формувати.

Чотири основні компетенції це гнучкий

самоконтроль, самомотивація, соціальна
відповідальність та асертивність.

А при цьому формуванні,

для того, щоб оптимізувати це формування,
варто врахувати профіль рис

темпераменту, в якому ми виділяємо дві

основні риси -
реактивність і активність.

В застосунку є

матеріали

постдіагностики, тобто ціла низка

різноманітних ігор, вправ,
сценаріїв для роботи

з дітьми, які
допомагають сформувати ці компетенції.

Також включено два посібники,
які детально описують

теоретичну модель та
діагностичну концепцію.

Теоретична модель, описана
в підручнику мого авторства та авторства

Влодзімежа Струса, Єви Скіміні,
Клаудії Понєкєвської, Радослава

Рогози, Єви Тополевської-Седзік, Ілони

Скочень, Кароліни Римарчик
та Бартоша Ясінського.

І такий посібник діагноста, де

детально описані процедури, де є

також багато кейсів для
тренування інтерпретацій,

підручник, написаний мною,
Влодзімежом Струсем та Евою Скіміною.

Ці посібники у форматі PDF
можна завантажити з застосунку,

тоді як у матеріалах до цієї лекції

буде підсумок моделі, діагностики.

Такий вказівник, як через ці хащі

багато різних аспектів
явища, рухатися.

Щиро дякую за увагу.

[Прийємна музика]